

ДИНАМІКА ЕМОЦІЙНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ ЯК ПОКАЗНИКА МОТИВАЦІЙНОЇ СФЕРИ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ (НА МАТЕРІАЛІ ЛОНГІТЮДНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ)

Подшивайлов Ф. М. ДИНАМІКА ЕМОЦІЙНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ ЯК ПОКАЗНИКА МОТИВАЦІЙНОЇ СФЕРИ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ (НА МАТЕРІАЛІ ЛОНГІТЮДНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ). У статті висвітлюються результати чотирирічного лонгитюдного дослідження емоційної спрямованості як показника мотиваційної сфери студентів – майбутніх психологів. З огляду на формат статті результати дослідження інших складових мотиваційної сфери студентів – майбутніх психологів (орієнтаційної, мобілізаційної, актуалізаційної) будуть висвітлюватись у наступних публікаціях. Розгляд емоційної спрямованості засновано на класифікації емоцій Б. І. Додонова. Описано статистичний метод L-критерій Пейджа, який є найбільш придатним для статистичної обробки даних, отриманих у лонгитюдних дослідженнях. За допомогою застосування цього статистичного методу виявлено певну стабільність структури емоційної спрямованості студентів упродовж навчання. Емоційна спрямованість як показник мотиваційної сфери особистості студента-психолога представлена домінуванням комунікативних, гедоністичних, практичних та альтруїстичних емоцій. Більш детальний аналіз результатів дослідження засвідчив наявність психолого-педагогічної проблеми невідповідності умов навчання за кредитно-модульною системою емоційним переживанням, яким студенти надають перевагу. Оскільки у дослідженні не враховувався параметр гендеру, у подальших дослідженнях передбачається розширення вибірки та більш поглиблений аналіз структури емоційної спрямованості студентів з урахуванням гендерних відмінностей.

Ключові слова: мотиваційна сфера особистості, мотиваційна класифікація емоцій, емоційна спрямованість, динаміка емоційної спрямованості студентів-психологів, лонгитюдне дослідження, L-критерій Пейджа.

Подшивайлов Ф. М. ДИНАМИКА ЭМОЦИОНАЛЬНОЙ НАПРАВЛЕННОСТИ КАК ПОКАЗАТЕЛЯ МОТИВАЦИОННОЙ СФЕРЫ БУДУЩИХ ПСИХОЛОГОВ (НА МАТЕРИАЛЕ ЛОНГИТЮДНОГО ИССЛЕДОВАНИЯ). В статье освещаются результаты четырёхлетнего лонгитюдного исследования эмоциональной направленности как показателя мотивационной сферы студентов – будущих психологов. Учитывая формат статьи результаты исследования других составляющих мотивационной сферы студентов – будущих психологов (ориентационной, мобилизационной, актуализационной) будут представлены в следующих публикациях. Рассмотрение эмоциональной направленности основано на классификации эмоций Б. И. Додонова. Описан статистический метод L-критерий Пейджа, являющийся наиболее подходящим для статистической обработки данных, полученных в лонгитюдных исследованиях. При помощи применения этого статистического метода выявлена определенная стабильность структуры эмоциональной направленности студентов на протяжении обучения. Эмоциональная направленность как показатель мотивационной сферы личности студента-психолога представлена доминированием коммуникативных, гедонистических, практических и альтруистических эмоций. Более детальное исследование показало наличие психолого-педагогической проблемы несоответствия условий обучения по кредитно-модульной системе эмоциональным переживаниям, которым студенты отдают предпочтение. Поскольку в исследовании не учитывался параметр гендера, в дальнейших исследованиях предполагается расширение выборки студентов с учетом гендерных отличий.

Ключевые слова: мотивационная сфера личности, мотивационная классификация эмоций, эмоциональная направленность, динамика эмоциональной направленности студентов-психологов, лонгитюдное исследование, L-критерий Пейджа.

Постановка проблеми. Динамічні реформи освіти потребують наукового психологічного забезпечення задля збереження психологічного здоров'я, особистісної цілісності та індивідуальної неповторності учасників освітнього процесу. В сучасних умовах постійного реформування є надзвичайно актуальним дослідження динаміки психологічних характеристик особистості, яка відображає результат впливу нестабільності на психіку, що розвивається. Основні особливості людини як члена суспільства закладаються під час навчання в системі освіти, де відбувається розвиток мотиваційної сфери особистості. Діяльність людини є свідомим процесом, що забезпечується мотивацією, тобто усвідомленням і обґрунтуванням дій, спрямованих на задоволення потреби. Мотиваційна сфера особистості студента є визначальною для його становлення як професіонала – фахівця, що постійно розвивається задля суспільного блага. Тому забезпечення саногенного, конструктивного розвитку мотиваційної сфери особистості є першочерговим завданням суспільства, яке декларує гуманістичні цінності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. З мотиваційною сферою особистості, як зазначають Б. Г. Мещеряков та В. П. Зінченко, найтіснішим чином пов'язані емоції [4, с. 561]. Відома класифікація емоцій Б. І. Додонова за основу має потреби та мотиви [1, с. 74], а тому може бути названа мотиваційною класифікацією емоцій. Запропонована цим автором класифікація стосується не всіх емоцій, а лише тих, у яких людина частіше за все відчуває потребу і які надають безпосередню цінність її діяльності. Завдяки цим емоціям діяльність стає цікавою роботою чи навчанням, наповнюється солодкими мріями, відрадними спогадами; такі емоції є найпотужнішими мотиваторами. Проте, як зазначає Є. П. Ільїн, при такому розгляді емоцій виникає методологічна плутанина, коли емоції змішуються з потребами, бажаннями, потягами. На думку Є. П. Ільїна (до якої схиляємось і ми), більш доцільно буде розглядати здійснену Б. І. Додоновим класифікацію емоцій як типологію емоційної спрямованості (за Є. І. Семененко) [1, с. 76], тобто виділені емоції розуміти як типи емоційної спрямованості. Такої самої думки притримується і В. А. Семиченко [3].

Емоції, виділені Б. І. Додоновим, можна охарактеризувати наступним чином.

1. Альтруїстичні емоції. Ці переживання виникають на основі потреби у сприянні, допомозі іншим людям, у бажанні приносити людям радість і щастя. Альтруїстичні емоції проявляються у переживанні почуття занепокоєння за долю кого-небудь, в турботі, у співпереживанні радості та удачі іншого, у почуттях ніжності, розчулення, відданості, участі, жалю.

2. Комунікативні емоції. Виникають на основі потреби у спілкуванні. На думку Б. І. Додонова, не будь-яка емоція, що виникає при спілкуванні, є комунікативною. При спілкуванні виникають різні емоції, але комунікативними є тільки ті з них, які виникають як реакція на задоволення чи незадоволення прагнення до емоційної близькості (мати друга, співчуваючого співрозмовника тощо), бажання спілкуватися, ділитися думками і переживання-

ми, знайти їм відгук. Сюди ж автор відносить почуття симпатії, почуття поваги до кого-небудь, відчуття вдячності, почуття обожнювання кого-небудь, бажання заслужити схвалення близьких і шанованих людей.

3. Глоричні емоції (від лат. Gloria – слава). Ці емоції пов'язані з потребою у самоствердженні, славі, у прагненні завоювати визнання. Вони виникають при реальному або уявному «пожинанні лаврів», коли людина стає предметом загальної уваги і захоплення. В іншому випадку у неї виникають негативні емоції. Проявляють себе ці емоції у бажанні взяти реванш, у приємному «лоскотанні» самолюбства, в почутті гордості, переваги, в задоволенні тим, що людина ніби виростає у своїх очах.

4. Праксичні емоції. Це емоції, що виникають у зв'язку з діяльністю, її успішністю або неуспішністю, бажанням добитися успіху в роботі, наявністю труднощів. Б. І. Додонов пов'язує їх появу з «рефлексом мети» (за І. П. Павловим). Виражаються ці емоції в почутті напруги, захопленості роботою, в насолодженні результатами своєї праці, в приємній втомі, в задоволенні, що день пройшов немарно.

5. Пугнічні емоції (від лат. Pugna боротьба). Пов'язані з потребою в подоланні небезпеки, на основі якої виникає інтерес до боротьби. Це жага гострих відчуттів, захват небезпекою, ризиком, почуття спортивного азарту, «спортивна злість», гранична мобілізація своїх можливостей.

6. Романтичні емоції. Це емоції, пов'язані з прагненням до всього незвичайного, таємничого, незвіданого. Проявляються в очікуванні «світлого чуда», у привабливому почутті далі, в почутті особливої «значимості» або в зловісно-таємничому почутті.

7. Гностичні емоції (від грец. Gnosis – знання). Це те, що зазвичай називають інтелектуальними почуттями. Вони пов'язані не просто з потребою в отриманні будь-якої нової інформації, а з потребою в «когнітивній гармонії», як пише Б. І. Додонов. Суть цієї гармонії в тому, щоб у новому, невідомому відшукати знайоме, звичне, зрозуміле, проникнути в сутність явища, привітвши, таким чином, всю наявну інформацію до «спільного знаменника». Типова ситуація, що збуджує ці емоції, – проблемна ситуація. Виявляються ці емоції в почутті подиву чи здивування, почутті ясності, чіткості, зрозумілості або сумніву, невизначеності, розмитості, у прагненні подолати протиріччя у своїх міркуваннях, привести все в систему, у відчутті здогадки, близькості рішення, у радості відкриття істини.

8. Естетичні емоції. За Б. І. Додоновим, не будь-яке сприйняття твору мистецтва викликає естетичні емоції. Проявляються естетичні емоції в насолоді красою, в почутті витонченого, граціозного, піднесеного або величного, хвилюючого драматизму («солодка біль»). Різновидом естетичних почуттів є ліричні почуття світлого смутку і мрійливості, зворушеності, гіркуватоприємне відчуття самотності, солодкість спогадів про минуле.

9. Гедоністичні емоції. Це емоції, пов'язані із задоволенням потреби в тілесному і душевному комфорті. Виражаються в насолоді приємними фізичними відчуттями від смачної їжі, тепла, сонця тощо; в почутті безтурботності, «солодкої лінії», у легкій ейфорії.

10. Акзигитивні емоції (від франц. *acquisition* – придбання). Виникають у зв'язку з інтересом до накопичення, колекціонування, придбання речей. Проявляються в радості з нагоди придбання нової речі, збільшенні своєї колекції, у приємному почутті при огляді своїх накопичень тощо.

Сучасні українські дослідники, що вивчають особливості мотиваційної сфери особистості, наголошують на необхідності вивчення стійких рис мотиваційної сфери для отримання інформації про базові мотиваційні детермінанти діяльності [2, с. 182]. Для структурування результатів емпіричного дослідження феномени мотиваційної сфери особистості можна умовно об'єднати у чотири складові: орієнтаційну (природно задану, в основі якої лежить обдарованість), мобілізаційну або інструментальну (як властивості особистості, через які екстеріоризується мотиваційна сфера особистості – адаптивність, тривожність, організованість, локус контролю, перфекціонізм тощо), актуалізаційну або учбову мотивацію (провідні навчальні мотиви), реалізаційну або ціннісно-смыслову (ціннісні орієнтації, смисли, емоційна спрямованість, потреби тощо). У даній статті детально висвітлюються результати дослідження саме емоційної спрямованості студентів-психологів.

Вивчення динаміки емоційної спрямованості студентів упродовж навчально-професійної діяльності у вищій школі розширить уявлення про психологічні особливості цього процесу. *Метою* даної публікації є висвітлення результатів лонгітюдного дослідження емоційної спрямованості як показника мотиваційної сфери студентів – майбутніх психологів; з огляду на формат статті результати дослідження інших складових висвітлюватись будуть у наступних публікаціях.

В емпіричному дослідженні взяло участь 52 студенти психологічних спеціальностей I-IV років навчання з 2010/2011 навчального року по 2013/2014 навчальний рік. Однак за цей час частина студентів була відрахована з різних причин, окремі студенти, навпаки, були поновлені або переведені з інших вищих навчальних закладів. Тому для аналізу емпіричних результатів було відібрано дані 40 студентів, які взяли участь у всіх чотирьох лонгітюдних зрізах. Вік студентів на початок дослідження – 16-18 років, на завершальному етапі – 20-22 роки. Дослідження здійснювалось за допомогою «Методики на визначення структури емоційної спрямованості» (за В. А. Семиченко), що дозволяє виявити ранг певного типу емоційних переживань у мотиваційній сфері особистості досліджуваного. Досліджуваним було надано 10 різних текстів, кожен з яких описував певне приємне переживання, їм пропонувалось проранжувати ці тексти – на перше місце поставити текст, що відображав найбільш приємне переживання, на останнє – найменш приємне. Кожному текстові відповідає певний тип емоцій (романтичні, акзигитивні, праксичні, глоричні, гедоністичні, альтруїстичні, гностичні, пугнічні, комунікативні, естетичні) [3, с. 32-34]. Стимульний матеріал методики досліджуваним надавався мовою оригіналу, тобто російською. Емоційна спрямованість відображає не лише характеристики афективної сфери, але, за рахунок дуже тісного зв'язку емоцій з усіма іншими сферами психіки, і певну сторону ціннісно-смыслові сфери. До того ж методика побудована таким

чином, що більше спрямована на свідомий вибір переваг та відображає домінуючі потреби, що дозволяє використовувати її результати для аналізу ціннісно-сислової складової мотиваційної сфери особистості.

Статистична обробка даних здійснювалась за допомогою застосування L-критерію тенденцій Пейджа [5]. Цей критерій застосовується для співставлення показників, вимірних у трьох чи більше умовах на одній вибірці. Критерій дозволяє поєднати декілька замірів однією гіпотезою про тенденції зміни значення ознаки при переході від заміру до заміру. Наявність динаміки можна було б виявити за допомогою критерію χ^2_r Фрідмана, що дуже легко розраховується у програмі SPSS Statistics, проте цей критерій лише констатує наявність відмінностей, не вказуючи напрям змін. L-критерій був розроблений Еллісом Пейджем на базі критерію χ^2_r Фрідмана спеціально, щоб подолати ці обмеження, і тому є незамінним при лонгітюдних дослідженнях.

Алгоритм розрахунку L-критерію тенденцій Пейджа наступний.

1. Проранжувати індивідуальні значення першого досліджуваного, отримані в 1, 2, 3, та 4 замірах.

2. Зробити те ж саме для усіх інших досліджуваних.

3. Просумувати ранги за умовами, в яких здійснювались заміри. Перевірити співпадіння загальної суми рангів із теоретично заданою для даної кількості досліджуваних (m) та замірів (n) за формулою:

$$R_i = m \times n(n+1)/2$$

для кількості осіб $m = 40$ та кількості замірів $n = 4$ ця сума дорівнює 400.

4. Розташувати всі умови за порядком зростання їх рангових сум у таблиці.

5. Визначити емпіричне значення L за формулою:

$$L_{\text{емп}} = \sum(T_j \times j),$$

де T_j – сума рангів за даною умовою, j – порядковий номер, приписаний даній умові в упорядкованій послідовності умов.

6. Порівняти $L_{\text{емп}}$ з $L_{\text{крит}}$. Якщо емпіричне значення дорівнює або перевищує критичне, то можна зробити висновок, що тенденція достовірна. Із таблиці критичних значень [5], розрахованих Е. Б. Пейджем методом апроксимації, $L_{\text{крит}}$ для $m = 40$ та $n = 4$ дорівнює:

при $p = 0,001$ (***) $L_{\text{крит}} = 1057$; при $p = 0,01$ (**) $L_{\text{крит}} = 1043$;

при $p = 0,05$ (*) $L_{\text{крит}} = 1031$;

можливий розмах величини $L_{\text{емп}}$ – від 1000 до 1200.

Статистичну обробку було здійснено за допомогою персонального комп'ютера на базі програми Microsoft Excel 2007, тому що у програмі SPSS Statistics версії 20 та нижче даний критерій відсутній. Весь вище наведений алгоритм було запрограмовано у строку формул; хоча таке програмування відняло величезну кількість часу, проте потім це дало можливість оптимізувати розрахунки, автоматизувавши процес статистичної обробки.

За допомогою визначення середньогрупового рангу емоцій було встановлено, яким емоціям зазвичай надають перевагу студенти. Результати методики відображають значний вплив індивідуального, а не групового чинника (середні ранги кожної емоції досить близькі між собою за рахунок того, що різні досліджувані присвоювали певним емоціям кардинально різні ран-

ги). Це зменшує точність визначення емоційної спрямованості вибірки. Проте, певну інформацію все ж вдалося отримати.

Набір емоцій, яким надається перевага, виглядає наступним чином:

- на I курсі – «комунікативні», «альтруїстичні», «праксичні»;
- на II курсі – «комунікативні», «альтруїстичні», «гедоністичні»;
- на III курсі – «альтруїстичні», «комунікативні», «праксичні»;
- на IV курсі – «комунікативні», «альтруїстичні», «гедоністичні».

На останніх місцях протягом чотирьох років стояли наступні емоції:

- на I курсі – «пугнічні», «акізитивні», «романтичні»;
- на II курсі – «естетичні», «пугнічні», «гностичні»;
- на III курсі – «пугнічні», «естетичні», «гностичні»;
- на IV курсі – «пугнічні», «естетичні», «акізитивні».

Пугнічні емоції пов'язані із отриманням задоволення від боротьби, стоять майже завжди близько до кінця списку (8 місце з 10). Це свідчить про нелюбов та небажання студентів змагатися зі своїми колегами по навчанню. Рейтингова система оцінювання знань студентів підштовхує їх до конкуренції між собою: хто не встиг відповісти на семінарі, той не отримає балів, і, відповідно, його підсумкова оцінка буде нижчою. Нелюбов до жорсткої конкуренції, можливо, і є одним з чинників, що зменшує мотивацію до навчання у вищому навчальному закладі. Високий ранг гедоністичних емоцій та низький – акізитивних також не сприяє мотивації до навчання в умовах кредитно-модульної системи. Особи з гедоністичною спрямованістю намагаються уникати місць, де їм некомфортно – а досліджуваним некомфортно в умовах боротьби. Низький ранг акізитивних емоцій вказує на індіферентність до накопичення, у кредитно-модульній же системі якраз потрібно «любити» накопичувати бали – чим більше балів, тим успішнішим студентом тебе вважають. Найбільше занепокоєння викликає те, що гностичні емоції не знаходяться на верхніх щаблях у структурі емоційної спрямованості, а іноді навіть спускаються на останні (як це відбулось на II та III курсах).

Результати розрахунків L-критерію Пейджа для кожного з типів емоційної спрямованості наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Динаміка емоційної спрямованості студентів-психологів

Емоційні переживання	L	Динаміка від курсу до курсу
Романтичні	1019	–
Акізитивні	1018	–
Праксичні	1035,5*	I > III > IV > II
Глоричні	1038,5*	III > IV > I > II
Гедоністичні	1033,5*	IV > II > III > I
Альтруїстичні	1019	–
Гностичні	1027	–
Пугнічні	1033,5*	IV > II > III > I
Комунікативні	1025	–
Естетичні	1041*	II > I > III > IV

* – $p \leq 0,05$; ** – $p \leq 0,01$

Як видно з таблиці, значимі зміни відбулись у 5 з 10 емоційних переживань. Ранги інших емоційних переживань або залишались константними, або змінювались стохастично, без помітного зв'язку зі змінною «час навчання в університеті». Графічно динаміка емоційних переживань представлена на рис. 1.

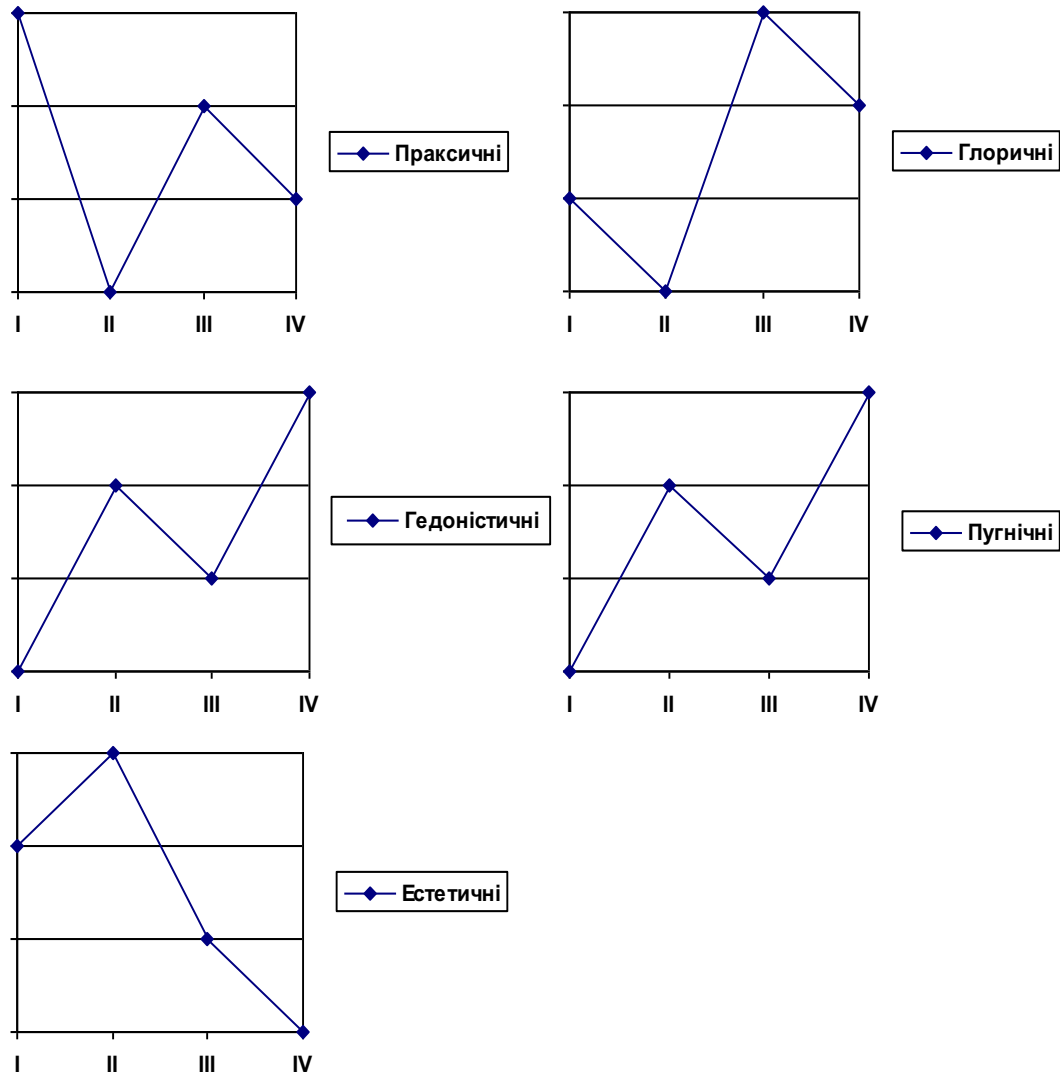

Рис. 1 Динаміка емоційних переживань студентів упродовж чотирьох років

Як видно з графіків, у структурі емоційної спрямованості студентів ранг праксичних емоцій (задоволення від праці) з першого по другий курс дуже знижується, на третьому курсі він стає дещо вищим, а на четвертому – знову знижується; тобто для студентів переживання праксичних емоцій є більш бажаним на першому і третьому курсах, а на четвертому і, особливо, другому – студенти менше віддають їм перевагу. Ранг глоричних емоцій з першого по другий курс дещо знижується, до третього курсу дуже збільшується і дещо знижується на четвертому, тобто, в середньому, в процесі навчання у студентів збільшується потреба завоювати визнання, славу. З першого по четвертий курс видно збільшення рангу гедоністичних емоцій, (задоволення від комфорту) та рангу пугнічних емоцій (задоволення від бороть-

би). Проте при цьому, як було зазначено вище, в структурі емоційної спрямованості навіть на четвертому курсі пугнічні емоції все одно мали низький ранг, а гедоністичні – високий.

Висновки. За допомогою застосування L-критерію Пейджа було виявлено певну стабільність структури емоційної спрямованості студентів упродовж навчання (відчутні зміни відбулись стосовно 5 типів емоцій з 10, при чому жодна тенденція змін не перевищувала рівень статистичної значущості $p = 0,05$). Емоційна спрямованість як показник мотиваційної сфери особистості студента-психолога представлена домінуванням комунікативних, гедоністичних, праксичних та альтруїстичних емоцій. Більш детальний аналіз результатів нашого дослідження свідчить про наявність психолого-педагогічної проблеми невідповідності умов навчання за кредитно-модульною системою емоційним переживанням, яким студенти надають перевагу.

Перспективи дослідження. У нашому дослідженні не враховувався параметр гендеру, тому розширення вибірки та більш поглиблений аналіз структури емоційної спрямованості студентів з урахуванням гендерних відмінностей передбачається у наступних дослідженнях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ильин Е. П. Эмоции и чувства / Е. П. Ильин. – 2-е изд. – СПб. : Питер, 2013. – 783 с.
2. Мельніченко С. А. Проблема вивчення мотивації у сучасній психологічній теорії / С. А. Мельніченко // Педагогічний процес: теорія і практика. – К., 2012. – № 4. – С. 174-184.
3. Семиченко В. А. Психология эмоций / В. А. Семиченко. – Луганск : НПФ «Осирис», 1996. – 68 с.
4. Современный психологический словарь / сост. и общ. ред. Б. Г. Мещеряков, В. П. Зинченко. – М. : АСТ ; СПб. : ПРАЙМ-ЕВРОЗНАК, 2007. – 290 с.
5. Page E. B. Ordered Hypotheses for Multiple Treatments: A Significance Test for Linear Ranks / E. B. Page // Journal of the American Statistical Association. – 1963. – Vol. 58, № 301. – P. 216-230.

REFERENCES TRANSLITERATED

1. Il'in E. P. Jemocii i chuvstva / E. P. Il'in. – 2-e izd. – SPb. : Piter, 2013. – 783 s.
2. Melnichenko S. A. Problema vyvchennia motyvatsii u suchasnij psykholohichnij teorii / S. A. Melnichenko // Pedahohichni protses: teoriia i praktyka. – K., 2012. – № 4. – S. 174-184.
3. Semichenko V. A. Psihologija jemocij / V. A. Semichenko. – Lugansk : NPF «Osiris», 1996. – 68 s.
4. Sovremennyj psihologicheskij slovar' / sost. i obshh. red. B. G. Meshherjakov, V. P. Zinchenko. – M. : AST ; SPb. : PRAJM-EVROZNAK, 2007. – 290 s.
5. Page E. B. Ordered Hypotheses for Multiple Treatments: A Significance Test for Linear Ranks / E. B. Page // Journal of the American Statistical Association. – 1963. – Vol. 58, № 301. – P. 216-230.

Podshyvailov F. M. DYNAMICS of EMOTIONAL ORIENTATIONS as a COMPONENT of STUDENTS-PSYCHOLOGISTS MOTIVATIONAL SPHERE (BASED on LONGITUDE STUDY DATA). Results of four-year longitudinal study of emotional orientations as a component of students – future psychologists motivational sphere is elucidated in the article.

Taking into account format of the article, other components of students-psychologists motivational sphere researches will be presented in further publications. Review of emotional orientations is based on the B. I. Dodonov's emotions classification. Statistical method Page's L-criterion, which is indispensable in the statistical analysis of longitudinal studies data, is described. With the help of this statistical method application certain stability of students' emotional sphere structure over a period of study was revealed. Emotional orientations as a motivational sphere component of student-psychologist's personality are represented by dominating of communicative, hedonistic, praxic and altruistic emotions. More detailed analysis of the research results indicated existence of psychological-pedagogical problem of disagreement in the conditions of study on credit-module system and emotional experiences, which students prefer. Whereas gender parameter is not taken into consideration in the research, widening of sample and deeper analysis of students' emotional orientations structure with gender differences taking into account is a perspective of further researches.

Keywords: motivational sphere of personality, motivational emotions' classification, emotional orientations, dynamics of students-psychologists' emotional orientations, longitude study, Page's L-criterion.

Отримано 03.02.2015

УДК 159.92.27

*Терещенко Марія Вікторівна,
Шапошніков Андрій Дмитрович*

ВПЛИВ ІЛЮЗОРНОЇ КАРТИНИ СВІТУ НА ДИТЯЧО-БАТЬКІВСЬКІ СТОСУНКИ

Терещенко М. В., Шапошніков А. Д. ВПЛИВ ІЛЮЗОРНОЇ КАРТИНИ СВІТУ НА ДИТЯЧО-БАТЬКІВСЬКІ СТОСУНКИ. Стаття присвячена поняттю картини світу, ілюзорної картини світу, потенціалу людини. Розглядається життєвий сценарій, як один з аспектів діагностики ілюзорної картини світу. Сценарій – це певна готова формула, якій слідує людина у своєму житті. Людина, яка діє за формулою – це вже нереальна особистість. Схожим явищем по відношенню до сценарію є поняття прототипу. Саме такі люди і становлять більшу масу людства. Обґрунтовується небезпечність життя у світі ілюзій. Людина може бути під впливом великої кількості ілюзій, але їх основа закладається у сім'ї. Приділяється велика увага щодо впливу ілюзорної картини світу батьків на особистісний та, відповідно, творчий потенціал дитини. Зазначається, що творчість – це взаємодія, яка веде до розвитку. Творчість – це можливість знаходити нові способи вирішення проблеми або нові форми вираження. Розкривається вплив ідеального образу дитини на її подальше життя та реалізацію дитиною своїх задатків. Батьки наповнюючи ідеальний образ усіма можливими здібностями, які хотіли б сформувані у своїх дітей, не бажаючи бачити і, відповідно, рахуватись з тим якою є дитина насправді заважають реальному розвитку особистості дітей. Висвітлюються деякі ілюзорні установки батьків щодо дітей. Основою ілюзорних установок є неприйняття дитини такою якою вона є, прагнення її перевиховати, позбавити автономії та право на прийняття власних рішень, використання «гуманних» методів покарання. Надаються деякі поради щодо подолання ілюзій у сімейних стосунках. Основою подолання ілюзорної картини світу є любов між подружжям та між батьками і дітьми. Подружжя між якими панує кохання і які люблять свою дитину, шукають причини складної поведінки дитини, відносяться до неї з розумінням і повагою. Для таких батьків питання, як поважати почуття і потреби дитини, не дозволити перетворити дім та життя сім'ї у хаос, стає спільним пошуком рішення складної та цікавої задачі.